

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

(Μετάφραση σε ελεύθερη απόδοση από το βιβλίο των Thomas Friedman – Michael Mandelbaum “That Used to Be Us”, Farrat, Straus & Giroux, 2011)

21-5-12

Σε γενικές γραμμές, οι σημερινές αγορές εργασίας μπορεί να διαχωριστούν σε τρεις κατηγορίες, οι οποίες τείνουν να καταλήξουν σε δυο. Παρακάτω εξετάζονται οι τρεις αυτές κατηγορίες και η σχέση τους με τις τάσεις της παγκοσμιοποίησης. Η παρούσα ανάλυση οφείλεται στους καθηγητές του Harvard Lawrence Katz και David Autor, οι οποίοι είναι εξειδικευμένοι στα εργασιακά οικονομικά και περιλαμβάνεται στην αναφορά με τίτλο “*Grand Challenge in the Study of Employment and Technological Change*”.

ΠΡΩΤΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ : ΜΗ ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΨΗΛΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

Σαν μη τυποποιημένη εργασία, ορίζουμε εκείνη της οποίας η λειτουργία δεν μπορεί να καταλήξει σε ένα αλγόριθμο, ο οποίος κατόπιν μπορεί να προγραμματιστεί σε ένα υπολογιστή ή ρομπότ, ή εύκολα να ψηφιοποιηθεί ή να ζητηθεί από εξωτερικές πηγές (outsourcing). **Αυτού του είδους οι εργασίες διακρίνονται από κριτική σκέψη και αιτίαση, αναλυτικές δεξιότητες, φαντασία, κρίση, δημιουργικότητα και συχνά γνώση μαθηματικών.** Απαιτούν να υπάρχει η ικανότητα να «διαβάζονται καταστάσεις», να εξάγονται συμπεράσματα από αυτό και να δημιουργείται κάτι καινούργιο – ένα νέο προϊόν, μια νέα ενδοσκόπηση, μια νέα υπηρεσία, μια νέα επένδυση, ένας νέος τρόπος του να κάνεις παλιά πράγματα ή να κάνεις νέα πράγματα, με νέες μεθόδους, σε μια παλιά εταιρεία. Η μη τυποποιημένη εργασία ψηλής εξειδίκευσης συνήθως είναι αντικείμενο των μηχανικών, προγραμματιστών, σχεδιαστών, χρηματοδοτών, ψηλών στελεχών, χρηματιστών, λογιστών, αθλητών, επιστημόνων, γιατρών, δικηγόρων, καλλιτεχνών, συγγραφέων, καθηγητών, αρχιτεκτόνων, εργολάβων, σεφ, ειδικών δημοσιογράφων, εκδοτών, χειριστών εξειδικευμένων εξοπλισμών και εφευρετών. Η εξέλιξη της παγκοσμιοποίησης ουδόλως απειλεί αυτές τις εργασίες. Αντίθετα, το πάντρεμα της παγκοσμιοποίησης με τη τεχνολογία της πληροφορικής (IT), έχει κάνει τους εργαζόμενους αυτής της κατηγορίας πολύ πιο παραγωγικούς : Χρησιμοποιούν Google για να κάνουν έρευνες μόνοι τους. Χρησιμοποιούν Windows για να φτιάχνουν τα δικά τους PowerPoint’s. Χρησιμοποιούν Macs για να σχεδιάζουν τις δικές τους on – line διαφημίσεις, posters και εφαρμογές, καθώς επίσης να δημιουργήσουν τα δικά τους films και να σχεδιάσουν τα δικά τους κτίρια. Χρησιμοποιούν laptops για να δημιουργούν τα δικά τους φύλλα εργασίας και να επεξεργάζονται τους αριθμούς τους και κινητά τηλέφωνα για να κάνουν τις συνδιαλλαγές τους και να συλλέγουν τις πληροφορίες που χρειάζονται. Μπορούν να κάνουν όλες αυτές τις εργασίες **οπουδήποτε** και να τις κάνουν γρηγορότερα και φθηνότερα μόνοι τους, παρά με τη βοήθεια γραμματέα, υπαλλήλου ή βοηθού. Αν εμπίπτεις σε αυτή τη κατηγορία, τότε η παγκοσμιοποίηση και η τεχνολογία της πληροφορίας είναι οι φίλοι σου, που θα σου προσφέρουν αύξηση παραγωγικότητας, θα σε κάνουν πιο ελκυστικό παγκόσμια και κατά πάσα πιθανότητα πιο καλοπληρωμένο.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ : ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΣΑΙΑΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει την εκτέλεση εργασιών μεσαίας εξειδίκευσης και επαναληπτικού χαρακτήρα. Μπορεί να εκτελούνται είτε από εργαζόμενους «λευκού κολάρου» (γραφεία) είτε από «μπλε κολάρου» (εργαζόμενους στη παραγωγή). Περιλαμβάνουν εργασίες συναρμολόγησης στο εργοστάσιο, κατεργασίες αριθμών και αρχειοθετήσεις στο «πίσω δωμάτιο» μιας τράπεζας ή μεσιτικού γραφείου, άρθρα ρουτίνας για μια εφημερίδα, εκτέλεση ιατρικών συνταγών ή τυποποιημένων συνεντεύξεων, παραγωγή PowerPoint για το «αφεντικό», τηλεφωνικές κλήσεις πωλήσεων ρουτίνας ή έρευνα για χαμένες αποσκευές. Αυτή η κατηγορία τυποποιημένων εργασιών χαμηλής εξειδίκευσης έχει κτυπηθεί από τη παγκοσμιοποίηση και την επανάσταση της τεχνολογίας της πληροφορικής. Οι εργασίες ρουτίνας «άσπρου κολάρου» - κάποιος που διαχειρίζεται φακέλους σε μια τράπεζα ή ένα μεσιτικό για παράδειγμα – οι οποίες μπορούν να αποτυπωθούν σε ένα αλγόριθμο, είτε ψηφιοποιούνται είτε ανατίθενται σε εξωτερικούς συνεργάτες (outsourcing) μέσω του internet προς χώρες με πολύ φθηνότερο εργασιακό δυναμικό. Ακόμα και εργασίες ψηλής εξειδίκευσης, που όμως έχουν τη δυνατότητα της τυποποίησης, εμπίπτουν σε αυτή τη κατηγορία, όπως για παράδειγμα η ανάγνωση ακτινογραφιών ή η σύνταξη φορολογικών δηλώσεων : Χάρη στη παγκοσμιοποίηση και την επανάσταση της πληροφορικής, αυτού του είδους οι εργασίες μπορούν να μετατραπούν σε bits και bytes και να μεταφέρονται τη νύκτα μέσα από οπτικές ίνες στην Ινδία, όπου χαμηλότερα αμοιβόμενοι ακτινολόγοι ή λογιστές τις αναλύουν και στέλνουν τα αποτελέσματα από το ίδιο καλώδιο μέχρι το επόμενο πρωί¹. Η παγκοσμιοποίηση και η επανάσταση της πληροφορικής δεν είναι επιεικείς σε οποιοδήποτε είδους τυποποιημένη εργασία, είτε αυτή είναι «άσπρου κολάρου» είτε «μπλε κολάρου».

Οι Katz και Autor αναφέρουν ότι ο οικονομολόγος του Yale William Nordhaus έχει υπολογίσει ότι «το πραγματικό κόστος της εκτέλεσης μιας σειράς τυποποιημένων υπολογιστικών δραστηριοτήτων έχει πέσει τουλάχιστον 1,7 τρισεκατομμύρια φορές από το 1850 μέχρι το 2006, με το μεγαλύτερο όγκο πτώσης κατά τα τελευταία 30 χρόνια...». Η επίπτωση, γράφουν, «είναι η έντονη μείωση του ποσοστού συμμετοχής τέτοιων δραστηριοτήτων στο σύνολο της απασχόλησης : Οι τέσσερις βασικές απασχολήσεις μεσαίας εξειδίκευσης, πωλήσεις, εργασίες γραφείου, εργάτες παραγωγής και λειτουργοί, αντιπροσώπευαν το 57% της συνολικής απασχόλησης το 1979, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό το 2009 ήταν 46%». Η τάση είναι ξεκάθαρα καθοδική.

ΤΡΙΤΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ : ΜΗ ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΧΑΜΗΛΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

Αυτού του είδους οι εργασίες εκτελούνται προσωπικά ή χειρονακτικά – στο γραφείο, το νοσοκομείο, το εμπορικό κέντρο ή το εστιατόριο, στο εργοτάξιο, το εργοστάσιο ή σε ένα τοπικό κατάστημα. Αυτές οι εργασίες δεν απαιτούν πολύ κριτική σκέψη ή ένα ανώτερο πτυχίο. Περιλαμβάνουν το βοηθό του οδοντογιατρού, το κουρέα, τη σερβιτόρα, τον οδηγό φορτηγού, μάγειρα, φούρναρη, αστυνομικό, πυροσβέστη, εργάτη κατασκευών, delivery, υδραυλικό, ηλεκτρολόγο, νοσοκόμο, οδηγό ταξί, μασέρ, υπάλληλο πωλήσεων, φροντίδα υγείας σε ένα ιατρικό κέντρο. Κανένα ρομπότ ή υπολογιστής δεν μπορούν να αντικαταστήσουν αυτές τις δουλειές και κανείς σε Ινδία ή Κίνα δεν μπορεί να τις πάρει για να τις κάνει στο τόπο του. Αυτές οι

¹ Λόγω διαφοράς ώρας, το βράδυ στην Αμερική είναι πρωί στην Ινδία.

δουλειές θα υπάρχουν πάντα, αλλά η ζήτησή τους και οι αμοιβές εξαρτώνται από τη γενική κατάσταση της Οικονομίας και τη τοπική προσφορά και ζήτηση.

ΣΧΟΛΙΑ

Εξετάζοντας τις τρεις κατηγορίες απασχόλησης, γίνεται σαφές αυτό που οι ειδικοί ονομάζουν «πόλωση» της αγοράς εργασίας. Οι μη τυποποιημένη, ψηλής εξειδίκευσης απασχόληση γίνεται όλο και πιο επικερδής, εξαρτώμενη βεβαίως από τη γενικότερη κατάσταση της Οικονομίας. Η μη τυποποιημένη, χαμηλής εξειδίκευσης απασχόληση μπορεί να έχει αξιοπρεπείς αμοιβές, εξαρτωμένων από τις τοπικές συνθήκες και τη ποιότητα του εργαζόμενου. Όμως, οι τυποποιημένες εργασίες «λευκού – μπλε κολάρου» συρρικνώνονται, συμπιέζονται οι αμοιβές τους ή απλά εξαφανίζονται. Το καθαρό αποτέλεσμα, όπως συμπεραίνουν οι Katz και Autor, είναι ότι «η αυξανόμενη ζήτηση για εργαζόμενους με ποιοτική εκπαίδευση, που εκτελούν ειδικές δραστηριότητες και η μειούμενη ζήτηση για λιγότερο εκπαιδευμένους, που εκτελούν απλές χειρονακτικές ή υποστηρικτικές δραστηριότητες, οδηγούν στη πόλωση των ευκαιριών απασχόλησης».

ΜΙΑ ΠΑΡΟΜΟΙΑ – ΛΙΓΟ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟΨΗ

Ο Andy Kessler, πρώην διευθυντής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και συγγραφέας του “Eat People : And Other Unapologetic Rules for Game-Changing Entrepreneurs”, προτείνει μια ακόμα πιο απλή διάκριση στις νέες Αγορές Εργασίας :

«Ξεχάστε τα μπλε και άσπρα κολάρα. Υπάρχουν πλέον δυο είδη εργαζόμενων στην Οικονομία μας : Οι δημιουργοί και οι υποστηρικτές. Οι δημιουργοί είναι τα άτομα που οδηγούν τη παραγωγικότητα – κώδικας προγραμματισμού, σχεδιασμός chips, ανακάλυψη φαρμάκων, μηχανές αναζήτησης. Οι υποστηρικτές, από την άλλη πλευρά, υποστηρίζουν αυτούς τους δημιουργούς(καθώς και άλλους υποστηρικτές), κτίζοντας σπίτια, παρέχοντας τροφή, προσφέροντας νομικές συμβουλές επισκευάζοντας αυτοκίνητα. Πολλοί υποστηρικτές θα αντικατασταθούν από μηχανές, από υπολογιστές και από αλλαγές στο τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων».

Η παραπάνω διάκριση, μεταξύ «δημιουργών» και «υποστηρικτών», εστιάζει στη βασικότερη ερώτηση, που πρέπει να υποβάλλει προς τον εαυτό του ο κάθε εργαζόμενος : **Προσθέτω αξία με το να κάνω κάτι ξεχωριστό ή αναντικατάστατο; Βάζω λίγο σιρόπι σοκολάτας, κρέμα και ένα κερασάκι στη κορυφή, σε οτιδήποτε κάνω;**

Πιστεύουμε ότι ο καλύτερος τρόπος, να καταλάβει κανείς τις σημερινές Αγορές Εργασίας, είναι να «αναμίξει» αυτά που λένε οι Katz – Autor και Kessler. Από αυτή την ανάμιξη, απορρέουν τέσσερις κατηγορίες εργασίας, που περιγράφονται ακολούθως :

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ

Πρόκειται για ανθρώπους, που εκτελούν **μη τυποποιημένες εργασίες**, με ένα διακριτό **μη τυποποιημένο τρόπο** – οι καλύτεροι δικηγόροι, οι καλύτεροι λογιστές, οι καλύτεροι γιατροί, οι καλύτεροι ψυχαγωγοί, οι καλύτεροι συγγραφείς, οι καλύτεροι καθηγητές και οι καλύτεροι επιστήμονες.

ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ

Πρόκειται για αυτούς, που εκτελούν τη μη τυποποιημένη δουλειά τους με ένα τυποποιημένο τρόπο – μέσοι δικηγόροι, μέσοι λογιστές, μέσοι ακτινολόγοι, μέσοι καθηγητές και μέσοι επιστήμονες.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ

Πρόκειται για εργαζόμενους χαμηλής εξειδίκευσης, που εκτελούν μη τυποποιημένη εργασία, όμως με εμπνευσμένο τρόπο – είτε είναι ο φούρναρης που εμφανίζει μια ξεχωριστή συνταγή για κέικ, η νοσοκόμα με ξεχωριστές διαπροσωπικές ικανότητες πέρα από τις νοσοκομειακές τις γνώσεις ή ο ειδικός του κρασιού, που σε εντυπωσιάζει με τις γνώσεις του για το Αυστραλιανό cabernet.

ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ

Απλά εκτελούν μια τυποποιημένη υποστηρικτική εργασία με τυποποιημένο τρόπο, μη προσφέροντας τίποτα επί πλέον.

ΠΡΟΣΟΧΗ : Δεν αρκεί να κάνεις μια «μη τυποποιημένη» δουλειά για να είσαι ασφαλής, π.χ. γιατρός, δικηγόρος, δημοσιογράφος, λογιστής, δάσκαλος ή καθηγητής. Αν εκτελείς μια μη τυποποιημένη – ψηλής εξειδίκευσης δουλειά, με τυποποιημένο όμως τρόπο, είσαι δηλαδή αυτό που λέμε «τυποποιημένος δημιουργός», είσαι ευάλωτος σε outsourcing, αυτοματισμό, ψηφιοποίηση ή υποψήφιος για απόλυση στη πρώτη οικονομική δυσχέρεια. Και αν είσαι ένας «τυποποιημένος υποστηρικτής» και κάνεις μια δουλειά πρόσωπο με πρόσωπο με το αφεντικό, δε σημαίνει ότι είσαι ασφαλής. Και εσύ επίσης είσαι ευάλωτος στο outsourcing, τον αυτοματισμό, τη ψηφιακή αλλοδαπή εργασία και επίσης θα είσαι ο πρώτος που θα απολυθεί στην οικονομική κρίση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Έτσι λοιπόν, αυτός είναι ο κόσμος μας σήμερα. **Εδώ ακριβώς είναι το σημείο, που πρέπει να αρχίσει κάθε συζήτηση, πώς να διορθώσουμε την Οικονομία μας και να μεταμορφώσουμε τα σχολεία μας.** Στο κόσμο αυτό, κάθε χώρα πρέπει να έχει επιχειρήσεις που να είναι πιο παραγωγικές – που να χρησιμοποιούν εργαλεία «υπερσύνδεσης» με κάθε δυνατό τρόπο, ώστε να παράγουν περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες με λιγότερους ανθρώπους – και πρέπει να αποκτούμε όλο και περισσότερες εταιρείες που να προσφέρουν καλά αμοιβόμενες εργασίες.

Ένας και μοναδικός τρόπος υπάρχει να τετραγωνίσουμε το κύκλο : Περισσότερη καινοτομία, ενδυναμωμένη από καλύτερη εκπαίδευση. Μια υγιής οικονομία είναι εκείνη που οδηγείται όχι απλά από καλύτερη αποτελεσματικότητα και παραγωγικότητα, αλλά επίσης από καινοτομία. Τούτο σημαίνει περισσότερους ανθρώπους, που να ανακαλύπτουν περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες, που επιτρέπουν στους άλλους να ζουν πιο άνετα, να είναι παραγωγικότεροι, καλύτερα εκπαιδευμένοι, καλύτερα ψυχαγωγούμενοι, υγιέστεροι και ασφαλέστεροι. Και να κατορθώνουν να φτιάχνουν αυτά τα αγαθά και να προσφέρουν αυτές τις υπηρεσίες στη πατρίδα τους. Οι πόλεις δεν πρέπει πλέον να κάθονται και να περιμένουν ελπίζοντας ότι κάποια μεγάλη εταιρεία θα κτίσει κάποιο εργοστάσιο για 5.000 εργαζόμενους. Τέτοια εργοστάσια είναι ήδη σπάνια και θα γίνουν ακόμα πιο σπάνια στην εποχή της ρομποτικής. Εκείνο που χρειάζεται σήμερα μια πόλη για να προκόψει, είναι να υπάρξουν 100 άνθρωποι που να ξεκινήσουν επιχειρήσεις που δίνουν δουλειά σε 25 εργαζόμενους, 20 άνθρωποι που να ξεκινήσουν επιχειρήσεις που δίνουν δουλειά σε 50 εργαζόμενους και 5 άνθρωποι που να ξεκινήσουν επιχειρήσεις που δίνουν δουλειά σε 300 εργαζόμενους. Με λίγα λόγια, χρειαζόμαστε όσο γίνεται περισσότερους ανθρώπους που να είναι «**δημιουργικοί δημιουργοί**» και «**δημιουργικοί υποστηρικτές**». Κάποιοι μπορεί να το κατορθώσουν εφευρίσκοντας ένα νέο προϊόν, άλλοι «ανακατασκευάζοντας» μια υπάρχουσα εργασία και άλλοι προσφέροντας μια υπηρεσία ρουτίνας με μια «πινελιά πάθους», μια προσωπική επέμβαση ή μια καινοτόμο ενδοσκόπηση. Αυτό ζητάει σήμερα ο κάθε εργοδότης. Αν έχετε καμιά περί αυτού αμφιβολία, απλά ρωτήστε τους.